

Szabad György

Pályaválasztásom néhány mozzanatáról

Sok fiatalban ébred fel az érdeklődés az ismeretlen múlt iránt, a törekvés a néma várromok, a régi házak, a beomlott tárnák, a megkopott sírkövek, a fakuló képek, a szakadozó fólíánsok „titkainak” megismerésére. S nem kevesen jutnak el ahhoz, hogy fantáziájuk a regényeken túllépve a „hiteles mese” izgalmát keresse. Így voltam én is, számos kérdőjelre nem kevéssé a múlttól várva feleletet.

Ha valaki, amint az velem történt, 1924-ben a királyi Romániába frissen bekebelezett Aradon születik, olyan magyar családban, amely „optánsként” élt magyar állampolgársága fenntartásának lehetőségével, ugyanakkor évszázados alföldi gyökerekkel bíró zsidó vallású famíliában az antiszemitizmus felíveltetésének küszöbén, és a polgári létformát tekintette természetes közegének annak keresztttűzbe jutása idején, abban a múltat illetően is hívatlanul jelentek meg a kérdőjelek.

Noha sok minden vonzott újra meg újra az élővilág kutatására, súlyos fordulatok – így vasgárdista terrortámadás Édesapám ellen, visszatelepülésünk a csonka országba, Édesanyám évtizedes küzdelme a családért, apám öngyilkossága a „zsidótörvényessé” vált szülőhazában, a német megszállás, jómagam megmenekülése szökéssel 1944. október 15-én a munkaszolgálatból, „angyali” segítség a bujdosásban, újabb szökés 1945. március 14-én immár az orosz gyűjtőtáborból, kiváló rokonaim pusztulása a Don-kanyar és a dunántúli halálmenet veszthelyei között – belém égették a kérdést: „miért is”? S noha szerettem volna több örömet kínáló pályát választani, elkerülhetetlennek tartottam, hogy polgári átalakulásunk gyökereit és kibontakozását vizsgáljam, a teljesítményeket és az „eltévedt lovas” futását, s egyben azt is, hogy Magyarország második évezredében feltápáskodjék abból a helyzetéből, amibe a múlt önkényuralmai és 20. századi diktatúrái taszították, s legyen képes arra, hogy minden politikai mákonyt elutasítva a patriotizmus és a demokrácia ötvözetét válassza.